

„Kívánjuk a sajtó szabadságát!” Az interneten is? Tanácsi iránymutatás az online és offline véleménynyilvánításról

© 2014. június 20. 13:43

Balogh Éva | Fazekas Flóra | MTA TK HPOPs-Lendület Kutatócsoport

- A Tanács a nemzetközi emberi jogi standardok alapján *soft law* eszközzel meghatározza a tagállamok és az uniós intézmények számára a véleménynyilvánítási szabadság uniós minimumkövetelményeit.
- Az iránymutatás elsősorban a harmadik országokkal fennálló kapcsolatokra és a nemzetközi fórumokon való fellépésre vonatkozóan szolgál viszonyítási pontként.
- Az iránymutatás az infokommunikációs eszközök egyre szélesebb körű alkalmazása által felvetett problémákra is reagálni kíván, így különös hangsúlyt helyez a bloggerek és internetes újságírók szólásszabadságának biztosítására.
- Az iránymutatás meghatározza azokat a politikai eszközöket, amelyekkel az Unió és a tagállamok a véleményszabadság standardjait érvényesíteni tudják.

2014. május 12-én az Európai Unió Külügyek Tanácsa iránymutatást fogadott el az internetes és az azon kívüli véleménynyilvánítási szabadság érvényesítéséről. A dokumentum, számot vetve mind az infokommunikációs eszközök révén bekövetkező emberi jogszértések, mind az ilyen eszközök révén szélesedő joggyakorlás lehetőségeivel, különös hangsúlyt fektet az **internethasználat** és az azon keresztül véleményüknek hangot adók (**újságírók, bloggerek**) **védelmére**. A téma Magyarország szempontjából azért is érdekes, mert az Alkotmánybíróság a napokban foglalt állást az internetes véleménynyilvánítás egyes kérdéseiről (**19/2014. AB határozat**), meghozta az **iránymutatás által képviselt állásponttal ellentétesen**. Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz eljárásban vizsgálta azt a kúriai döntést, amely a jóhírnév védelméhez való jog megsértéséért elmarasztalta a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesületét az általa működtetett honlapon megjelentetett két sértő hozzászólás (komment) miatt. Az AB nem semmisítette meg a kúriai döntést, és megerősítette, hogy az internetes tárhelyszolgáltatóknak felelősséget kell viselnie az általa működtetett honlapon megjelenő, moderálás nélküli hozzászólások tartalma miatt. A határozat értelmében a tárhelyszolgáltató felelősségének megállapítása szükséges és arányos korlátozása a véleménynyilvánítási szabadságnak. **Az Alkotmánybíróság álláspontja tehát nincs összhangban az uniós iránymutatás minél szélesebb körű internetes szólásszabadságot célul tűző álláspontjával**. Könnyen belátható, hogy az alkotmánybírósági döntésben megjelenő álláspont a jövőben arra készíti majd az internetes oldalakat, hogy korlátozzák vagy akár teljesen szüntessék meg a kommentelés lehetőségét. Ez az önkorlátozás nyilvánvalóan az online véleménynyilvánítási lehetőségek bővülése ellen hat.

2008 óta az EU az emberi jogvédelem területén számos iránymutatást fogadott el, melyek elsősorban az EU külkapcsolataiban, harmadik országokra vonatkozóan szolgálnak viszonyítási pontként. Ezek érvényesülését az EU éves emberi jogi jelentései (a legfrissebb a 2012-es) egyenként értékelik. Az iránymutatások ugyan nem bírnak kötelező erővel sem a tagállamokra, sem az uniós intézményekre vonatkozóan, a tagállami miniszterek általi elfogadás révén mégis egyértelmű politikai üzenetet képviselnek és állandó megerősítést adnak az Unió és a tagállamok emberi jogok iránti elköteleződésének.

A szóban forgó legújabb, véleménynyilvánítási szabadságról szóló iránymutatás kidolgozását az EU Külügyek Tanácsa által 2012 júniusában elfogadott, az „*Emberi jogokkal és demokráciával kapcsolatos stratégiai keret és cselekvési terv*” elnevezésű dokumentum (11855/12) írta elő, amely 2014 végéig az uniós intézmények és a tagállamok számára is megfogalmaz politikai célokat az emberi jogvédelem területén. A stratégia, amely az emberi jogokat elsősorban az uniós külkapcsolatokban kívánja előmozdítani, elsőrendű prioritásként említi az online és offline véleménynyilvánítási szabadság elősegítését. A keret végrehajtására szolgáló cselekvési tervben foglalt 36 cselekvés közül a 24. számú érinti kifejezetten ezt a szabadságot, amelyen belül elsőként említi az erre vonatkozó tanácsi iránymutatás elfogadását 2013 végéig. A 24. cselekvésben szerepel még az **infokommunikációs eszközök emberi jogok előmozdítására való felhasználásának elősegítése**, az emberi jogok figyelembevétele az internetes bűnözés elleni fellépés során, illetve a tagállami exportkorlátozások lehetősége a célországban megvalósuló emberi jogszértések esetén. Emellett az iránymutatás elfogadásának nyilvánvaló előzményei azok a közelmúltbeli Európán kívüli események, amelyek során bekövetkező emberi jogszértésekkel szemben az Unió is felemlte szavát, így például az arab tavasz idején vagy Kínában rendszeresen bekövetkező **internethozzáférési korlátozások** vagy

Keresés...

- Útmutató a szerzőknek
- Impresszum

Legutóbbi bejegyzések

- **A fontosabb ügyekben eljárni hivatott hivatalos személyek által elkövetett vesztegetés**
- **Háttér tanulmányok Magyarországról az EU Alapjogi Ügynökségének honlapján**
- **Néhány megjegyzés a devizakölcsönökről és azok jogi kezeléséről**
- **Az uniós kereskedelmi érdekek védelme – új rendelet a nemzetközi kereskedelmi szabályok érvényesítéséről**
- **„Kívánjuk a sajtó szabadságát!” Az interneten is? Tanácsi iránymutatás az online és offline véleménynyilvánításról**
- **A Kúria Kásler-ítélete – Egy európai jogász szemével**
- **Optimista megoldási kísérlet a jogállamiság megvédésére az EU-ban – A Bizottság közleménye a jogállamiság erősítésére szolgáló új mechanizmusról**
- **Az európai baloldal alapvető változásokat sürget az EU-ban, míg a jobboldal a status quo-t védi – Az első EU bizottsági elnökelőlti vita összefoglalója**

Címkefelhő

európai központi bank
gazdasági és monetáris unió
alapjogok
előzetes döntéshozatali eljárás
európai bizottság
fogyasztóvédelem
tisztességtelen szerződési feltétel
kásler-ítélet jogállamiság
diszkrimináció demokrácia
eusz 7. cikke euró
ultra vires aktus

ellenzéki bloggerekkel, újságírókkal szembeni erőszakos fellépések.

Az iránymutatás a véleménynyilvánítás és kifejezés szabadságának nemzetközi emberi jogi standardjait határozza meg annak érdekében, hogy az uniós intézmények és a tagállamok számára viszonyítási pontként szolgáljon a harmadik államokkal, a nemzetközi szervezetekkel és a civil társadalommal folyó együttműködésben. A véleménynyilvánítás és kifejezés szabadságát olyan alapvető jogként nevezi meg, amely elengedhetetlen az egyének önkifejezése és kiteljesedése szempontjából, ugyanakkor alapvető fontosságú a demokrácia, a jogállam, a béke és a közügyek megvitatásában való részvétel megvalósulásában is. Látható tehát, hogy a Tanács a szólásszabadság mindkét igazolását - a konstitutív és az instrumentális igazolást - egyaránt fontosnak tartja, és ezek együttműködésével látja megalapozottnak a jog kiemelkedő szerepét. Az iránymutatás a kifejezés szabadságának anyajog jellegére is utal, mivel hangsúlyozza, hogy ez a szabadság a demokrácia létéhez nélkülözhetetlen további alapvető jogok (egyesülési jog, gyülekezési jog, lelkiismereti és vallásszabadság, oktatáshoz, művelődéshez való jog, választójog és más politikai szabadságjogok) érvényesüléséhez is elengedhetetlen.

A demokratikus társadalomban a szabad, sokszínű és független média a szólásszabadság és az információáramlás érvényesülésének legfontosabb eszköze, így a Tanács szerint fontos célkitűzés az újságírók, a bloggerek és a média egyéb szereplőinek védelme a véleményük kifejezése miatt őket érő negatív hatásoktól. **A technológiai fejlődés egyre több lehetőséget biztosít az egyének számára a kommunikációban és a közéleti vitában való részvétel terén, azonban az alapjogok érvényesülése szempontjából új kihívásokat is teremt.** Az Unió elkötelezett a kifejezés szabadságának mind online, mind offline környezetben való tisztelete, védelme és elősegítése iránt, figyelembe véve természetesen a szólásszabadság lehetséges korlátait is. Az tehát a **cél, hogy az offline világban létező alapvető jogok ugyanolyan módon létezzenek és jussanak érvényre az online közegben is.**

Bármennyire is kiemelkedő jog a kifejezés szabadsága, nem abszolút jog, bizonyos esetekben **lehet korlátozni.** Az iránymutatás hangsúlyozza, hogy a korlátozások jól körülhatárolt esetekben, meghatározott körülmények között lehetségesek, melyek vizsgálatára egy három lépcsőből álló tesztet fogalmaz meg. Eszerint a korlátozást bárki számára érthető és elérhető törvénynek kell tartalmaznia (jogbiztonság, kiszámíthatóság és átláthatóság elve), a *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya* 19. cikk (3) bekezdésében meghatározott célok valamelyikét kell szolgálnia (legitim cél elve) és a cél eléréséhez szükséges legenyhébb eszközzel kell történnie (szükségesség és arányosság elve). A korlátozás eljárási kritériumaiként az alábbiakat határozza meg: a korlátozásról való jogalkotást olyan testületnek kell végéznie, amely független bármilyen politikai, gazdasági és egyéb jogszerűtlen befolyástól; a szabályozást önkényességtől és diszkriminációtól mentesen kell megalkotni oly módon, hogy a visszaélésekkel szemben védelmet, így megfelelő jogorvoslati lehetőségeket is biztosítson. Az iránymutatáshoz kapcsolódik egy melléklet, amely példálózó felsorolást ad a szólásszabadságot sértő cselekményekről. Ez azért előremutató, mert rávilágít a jogi szabályozás általi korlátozás pontos megfogalmazásának alapvető követelményére, a szólásszabadság túlzott korlátozásának negatív hatásaira, illetve az ilyen korlátozások elkerülésének jelentőségére.

A nemzetközi standardok meghatározása mellett a dokumentum célja, hogy gyakorlati útmutatást adjon az uniós és tagállami tisztviselőknek arról, hogyan járulhatnak hozzá a jogsérelmek megelőzéséhez, illetve hogyan járjanak el azokban a konkrét esetekben, amikor a jogsérelm már bekövetkezett. Ennek érdekében definíciókat fogalmaz meg, külön elemezve a véleményszabadság egyes aspektusait. **A befolyásmentes véleményalkotáshoz, a vélemény kifejezéséhez, az információkhoz való hozzáféréshez, az információk és eszmék médiában való közléséhez való jogokat a szólásszabadság részjogosítványaiként határozza meg, és ezek tartalmát írja körül.**

A véleményszabadság általános elősegítése és védelme mellett az iránymutatás megjelöl **hat speciális területet, amelyekre az EU különös figyelmet fordít és amelyeken a tagállamokat is felhívja az aktív fellépésre.** Ezek a következők:

1. Az egyének, **újságírók** és egyéb médiaszereplők véleményük kifejezése miatti üldözése, zaklatása és megfélemlítése elleni küzdelem, illetve az ilyen cselekmények büntetlenül hagyása elleni fellépés;
2. A véleménynyilvánítás és kifejezés szabadságát védő **szabályozás** és gyakorlat elősegítése;
3. A médiaszabadság és **mediapluralizmus** elősegítése, és annak előmozdítása, hogy a hatóságok pártatlan/kritikus jelentések alapján megértsék a jogtalan beavatkozás veszélyeit;
4. Az **emberi jogok** tiszteletben tartásának és érvényesülésének elősegítése az internetes térben és más információs és kommunikációs technológiákban;
5. Az **infokommunikációs vállalatok** megfelelő gyakorlatainak elősegítése;
6. Olyan jogszabálmódosítások és gyakorlatok támogatása, amelyek célja az **adatvédelem és a magánélet fokozottabb védelme** az interneten és azon kívül.

Az iránymutatás céljainak megvalósítása érdekében az EU különböző eszközöket kíván alkalmazni. A harmadik államokkal való politikai párbeszéd és hivatalos látogatások során felhívja a partnerek figyelmét a szólásszabadság online és offline érvényesülését elősegítő jogi változtatások szükségességére. Monitoring tevékenységet folytat, melynek során értékeli a szólásszabadság egyes államokban való érvényesülését, ezekről nyilvános jelentést készít. Amennyiben szükséges, nyilvános nyilatkozatokat, illetve diplomáciai lépéseket is tesz a kifejezés szabadságát érintő jogsértések megelőzése érdekében, illetve a jogsértésekre adott válaszként. A már működő pénzügyi eszközöket (elsősorban a „*Demokrácia és az emberi jogok európai eszközén*” keresztül) a szabad, sokszínű és független média támogatására is fordítja. A nemzetközi fórumokon, különösen az ENSZ keretében való fellépés során a fenti célok elérése érdekében jár el. **A médiaszabadságot és pluralizmust a bővítési politikában prioritásként kezeli.** Az Európa Tanács keretében meghatározott standardok, az Emberi Jogok Európai Bírósága vonatkozó ítéletei és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet állásfoglalásai figyelembe vételére ösztönzi azokat a harmadik államokat, amelyek e szervezetek tagjai. Az EU által meghatározott listán szereplő katonai felszerelések exportjának engedélyezése során a tagállamok (a vonatkozó tanácsi közös álláspont alapján is) tekintettel lesznek a véleményszabadság érvényesülésére. **Az EU egységes álláspontot kíván meghatározni egyes szenzitív adatok és infokommunikációs eszközök exportjának ellenőrzésére vonatkozóan, illetve nemzetközi szinten kíván fellépni a megfigyelésre és cenzúrára alkalmas technológiák diktatórikus rezsimeknek történő eladásá ellen.** Cél a tisztviselők és a polgárok ismereteinek bővítése és az érintett harmadik országok jogvédelmi mechanizmusainak, elsősorban a civil jogvédők jelenlétének erősítése is. Az iránymutatásban foglaltak végrehajtásának ellenőrzését és értékelését egy három éves időszak után a Tanács emberi jogi munkacsoportja fogja végezni a széles

német alkotmánybíróság
adatvédelem kúria bankunió
letelepedés szabadsága magyarországi

Archívum

- **2014. március** (3)
- **2014. április** (4)
- **2014. május** (5)
- **2014. június** (2)
- **2014. július** (4)

értelemben vett civil szervezetekkel, kiemelkedő tudományos szakértőkkel és a média képviselőivel folytatott konzultáció során.

Az iránymutatás tehát az EU által a harmadik országokkal szemben érvényesítendő standardokat határozza meg. Az uniós emberi jogvédelemmel kapcsolatos állandó kritika, hogy az EU a saját tagállamaival szemben sokkal kevésbé érvényesíti az emberi jogi követelményeket, mint az Unión kívüli államokkal szemben. Ennek tipikus példája, hogy az EU harmadik országokkal kötött politikai keretmegállapodásai, sőt, a szabadkereskedelmi megállapodások is tartalmaznak ún. emberi jogi záradékot, azaz a szerződő felek felmondási jogát a másik szisztematikus emberi jogsértése esetén. **Az EU az emberi jogok és a demokratikus értékek helyzetétől teszi függővé a fejlesztési politika keretében a harmadik országoknak az uniós költségvetésből nyújtott támogatását is,** a „többért többet” elv szerint a reformok teljesítése alapján differenciálja a támogatást. Ezzel szemben a tagállamok esetében csak korlátozott eszközök állnak az Unió rendelkezésére az emberi jogok akár tömeges megsértése esetén is – ugyanakkor a hatékonyabb fellépés szándékát jelzi a Bizottság friss közleménye a jogállamiság érvényesítését elősegítő új mechanizmusról (melyet e blogon Fekete Balázs és Várnay Ernő bejegyzései tárgyaltak).

Forrás: MTA TK Lendület-HPOPs Kutatócsoport blogoldala

Balogh Éva a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának PhD hallgatója.

Fazekas Flóra egyetemi adjunktus (Debreceni Egyetem), valamint a kutatócsoport nemzetközi kutatási hálózatának tagja.

[Webmail](#) | [Intranet](#) | [Oldaltérkép](#) | [Impresszum](#) | [RSS](#)

© Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont

Cím: 1014 Budapest, Országház utca 30.